

Recente ontwikkelingen in de houtstroom van meranti

In de eerste twee Bos en Hout berichten van dit jaar werd uitvoerig aandacht geschonken aan de resultaten van een Houtstroomonderzoek bij meranti, vuren en populieren over de jaren 1979-1984. In dit bericht zal nader worden ingegaan op de meest recente ontwikkelingen betreffende meranti. Daarbij zal duidelijk worden dat er enige verbeteringen in de afzet mogelijk zijn. De realisering hangt echter van vele factoren af waarvan sommige door de houtbranche zelf kunnen worden beïnvloed. Andere daarentegen staan buiten haar invloedssfeer.

Inleiding

In de eerder dit jaar gepubliceerde Bos en Hout Berichten is meer in algemene zin ingegaan op de totale houtstroom van meranti. Zeer beknopt zijn toen de diverse afzetsectoren en de ontwikkelingen daarin tot en met

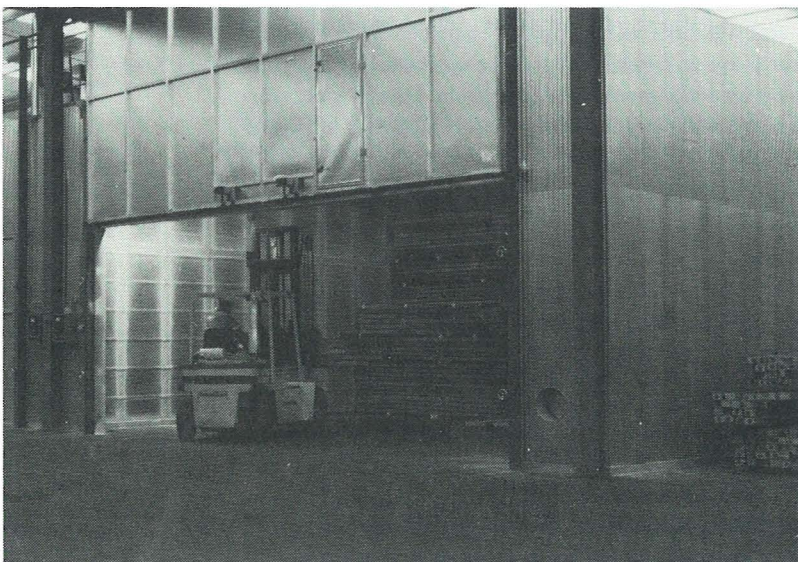
1984 besproken. Daarbij bleek de bouwnijverheid verreweg het belangrijkste afzetgebied te zijn van gezaagd meranti. Ook is toen aangegeven welke mogelijkheden het houtstroomonderzoek kan bieden om de consequenties van bepaalde ontwikkelingen voor de houtafzet aan te geven. Voor wat de bouwnijverheid betreft is daarvoor een prognosemodel ontwikkeld. Een dergelijk prognosemodel kan een kwantitatief inzicht geven in de toekomstige afzet in deze sector. Bovendien kan een dergelijk model helpen om de invloeden van factoren, die uiteindelijk de afzet bepalen, nader in kaart te brengen. De invloed op de afzet van een enkele factor zal in vele gevallen slechts gering zijn. De onderlinge beïnvloeding van een aantal factoren daarentegen kan tot aanzienlijke verschuivingen leiden. In dit Bericht zal dit nader worden toegelicht aan de hand van een aantal becijferingen.

De resultaten hiervan zijn niet bedoeld om een absoluut niveau maar om de richting van een toekomstige ontwikkeling aan te geven.

De invoer

Uit de zojuist door het CBS gepubliceerde cijfers betreffende de buitenlandse handel blijkt dat de invoer van meranti in het afgelopen jaar is gestegen tot circa 380.000 m³ gezaagd hout. Ten opzichte van 1984 vormt dit een stijging van ruim 14%. In tabel 1 wordt een totaal overzicht van de ontwikkelingen sinds 1979 in de vorm van zogenaamde houtbalansen weergegeven. Tabel 2 geeft een overzicht van de maandelijkse in- en uitvoer van meranti. Daaruit blijkt dat de invoer in de herfst van 1985 sterk is toegenomen. Maleisië profiteerde als enige land van deze stijging en wist zelfs een gedeelte van de Indonesische exportmarkt over te nemen. Het omverwerpen van de Filipijnse regering en de aanvoerproblemen van rondhout in Indonesië hebben ertoe bijgedragen dat de vraag naar Maleisisch hout sterk toenam. De Nederlandse invoer van meranti uit Maleisië steeg hierdoor in 1985 ten opzichte van 1984 met bijna 30%. De import bestond hoofdzakelijk uit gezaagd hout. Meranti, in de vorm van rondhout, werd vrijwel niet meer geïmporteerd. De geconstateerde importstijging blijkt wederom overeen te komen met hetgeen mocht worden verwacht op grond van de schommelingen die zich ook de afgelopen jaren hebben voor-

De invoer van meranti steeg in 1985 met maar liefst 14%. Vanuit Maleisië alleen kwam in 1985 bijna 30% meer meranti naar Nederland. Veel van het meranti wordt, voordat het zijn weg vindt in allerlei bouwkundige toepassingen, kunstmatig gedroogd.

gedaan. In figuur 1 is deze ontwikkeling vanaf 1979 grafisch weergegeven. Deze vrij regelmatige schommelingen blijven een opvallend verschijnsel dat om nader onderzoek vraagt.

De waargenomen stijging van de invoer zou een aanwijzing kunnen zijn voor een verbeterde vraag naar meranti. Ontwikkelingen in het verleden hebben echter aangetoond dat de invoer niet altijd een goede graadmeter is voor de binnenlandse markt. Naast een verhoogde binnenlandse afzet kan er immers ook sprake zijn van een gestegen export of een toename van de voorraad.

De uitvoer

De eveneens door het CBS gepubliceerde exportcijfers geven aan dat de export van gezaagd meranti in 1985 ten opzichte van 1984 niet verder is gestegen. Met andere woorden: de groei van de export heeft zich in het afgelopen jaar niet verder voortgezet.

Uit de maandelijkse uitvoergegevens (tabel 2) blijkt dat er in de zomermaanden van 1985 en in de eerste drie maanden van dit jaar een sterke stijging van de uitvoer heeft plaatsgevonden. Hout, dat wordt geëxporteerd, wordt in de regel eerst gedroogd. Dit proces duurt ongeveer drie maanden. Wordt deze tijdsduur mede in beschouwing genomen dan kan het volgende worden geconstateerd: De verhoging van de export in de zomermaanden van 1985 is niet samengegaan met een verhoogde invoer drie maanden eerder.

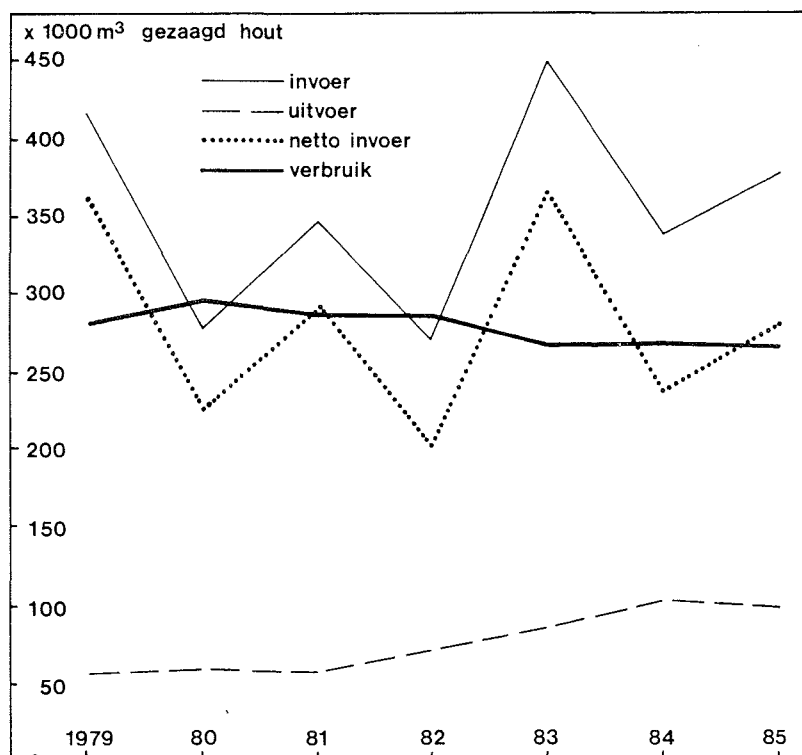
Integendeel, in die maanden was er zelfs sprake van een daling. Dit kan er op duiden dat bij de uitvoer gebruik is gemaakt van nog aanwezige, oudere, voorraden. De voorraden meranti daalden als gevolg hiervan in de nazomer tot een zeer laag niveau. Deze ontwikkeling stemt overeen met berichten uit de markt en gegevens zoals deze door de Nederlandse Houtbond in haar Statistisch Bulletin zijn gepubliceerd.

De verhoging van de uitvoer in de eerste drie maanden van dit jaar zijn wel samengegaan met een stijging van de invoer drie maanden eerder. Nederland exporteerde voornamelijk naar de Bondsrepubliek terwijl ook de uitvoer naar België en het Verenigd Koninkrijk in diezelfde periode is toegenomen.

De export van geprofileerd hardhout, dat voor een belangrijk gedeelte uit meranti bestaat, blijkt in 1985 ten opzichte van 1984 met ruim 2.000 m³ te zijn gestegen. De export van geschaafd hardhout daarentegen is in het afgelopen jaar met circa 1.000 m³ gedaald.

De voorraad

Uit het jaarverslag van de Nederlandse Houtbond blijkt dat de voorraad van hardhout bij de handelaren/detaillisten eind 1985 circa 13% lager lag dan eind 1984. Ditzelfde jaarverslag laat echter ook zien dat ondanks een verhoging van de invoer met 10% de afzet bij de handelaren/detaillisten in 1985 met slechts 2% is gestegen. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze percentages betrekking hebben op gegevens die niet zondermeer met elkaar kunnen worden vergeleken. Het zou te ver voeren om hier nader op in te gaan.

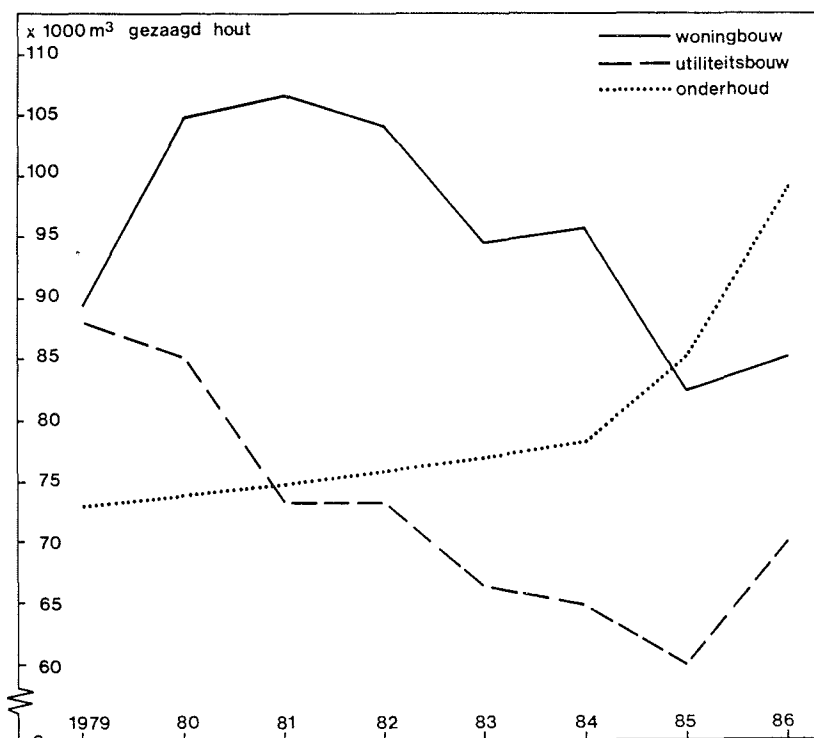
Figuur 1. Meranti: Invoer, uitvoer en verbruik - Nederland.

Onder de voorwaarde dat de gegevens van de Nederlandse Houtbond representatief zijn voor de Nederlandse hardhouthandel leidt de bovenstaande constatering tot de conclusie dat de handelaren/detaillisten niet meer hebben ingekocht dan in 1984. Zij zijn daarentegen hun voorraden gaan aanspreken. Deze ontwikkeling heeft zich sinds het tweede kwartaal van 1984 voorgedaan. Dit heeft tot gevolg gehad dat de voorraden in de herfst van 1985 op een zeer laag niveau lagen. Uit marktberichten valt zelfs op te maken dat er na de zomer van 1985 sprake is geweest van een krapte op de markt van meranti. De voorraden lagen op een dermate laag niveau dat, naast de inkoop van een „normale” hoeveelheid, ook de inkoop van extra hoeveelheden hout noodzakelijk waren. Hiermee konden de voorraden weer enigszins worden aangevuld. Dit laatste kan als een soort inhaaleffect worden beschouwd en vormt eveneens een verklaring voor de toegenomen invoer.

Eigen becijferingen wijzen er op dat de voorraad over het hele jaar genomen licht is toegenomen. Deze toename heeft betrekking op de gehele bedrijfskolom, dus zowel op de handel als op de verwerkers. Tabel 1 geeft hiervan een samenvattend overzicht. Hierbij moet worden opgemerkt dat bij deze berekeningen is uitgegaan van de verbruikscoefficienten uit 1982 waarvan wordt verondersteld dat deze daarna geen al te grote wijzigingen hebben doorgemaakt.

Het verbruik van meranti door de bouwnijverheid

De resultaten van het houtstroomonderzoek geven aan dat de bouwnijverheid verreweg het belangrijkste binnenlandse afzetgebied is van gezaagd meranti. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren laten echter een dalende tendens van het houtverbruik zien. Verschil-

Figuur 2. Bouwnijverheid Nederland: Verbruik meranti naar sector.

Tabel 1. Houtbalansen meranti 1979-1985 in m³ gezaagd hout (x 1000)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
import:							
- rondhout ¹⁾	8	6	2	1	1	2	0
- gezaagd hout	395	263	337	265	447	334	382
- geschaafd, geploegd hout ²⁾	11	9	6	3	3	1	1
import totaal	414	278	345	269	451	337	383
binnenlandse oogst	0	0	0	0	0	0	0
voorraadmutatie ³⁾	- 77	+ 77	- 3	+ 87	- 98	+ 35	- 22
totale jaarlijkse beschikbaarheid	337	355	342	356	353	372	361
export totaal⁴⁾	54	57	56	70	85	103	102
verbruik:							
* woningbouw	89	105	106	104	94	95	83
* utiliteitsbouw	88	85	73	73	66	65	61
* onderhoud	73	73	74	76	77	78	85
- totaal bouwnijverheid ⁵⁾	250	263	253	253	237	238	229
- verbruik overige ⁶⁾	33	35	33	33	31	31	30
totale behoefte	337	355	342	356	353	372	361

1) Incl. vierkant behakt of gezaagd, omgerekend naar gezaagd hout.

2) Omgerekend naar gezaagd hout.

3) Berekend als afgeleide, een minteken betekent toename van de voorraad en een plusteken afname.

4) Export rondhout nihil; exportcijfers '79-'81 gezaagd meranti ontbreken, aangenomen wordt dat 67% van de export van gezaagd en verder bewerkt tropisch loofhout uit meranti bestaat.

5) Volgens studie Bouwcentrum en berekeningen SBH; incl. achterstallig onderhoud uit de renovatie.

6) Incl. DHZ en meubelen, als restpost opgenomen ter grootte van 13,2% van het jaarlijkse verbruik in de bouw.

Tabel 2. Nederland: De maandelijkse in- en uitvoer van gezaagd meranti

maand	invoer (m³)	uitvoer (m³)
1985: januari	28.589	8.039
februari	30.125	7.147
maart	31.579	7.821
april	22.712	7.406
mei	31.184	8.809
juni	23.836	9.505
juli	23.616	10.169
augustus	30.018	10.280
september	36.280	10.643
oktober	48.029	8.524
november	36.004	8.758
december	29.999	6.187
1986: januari	*	10.261
februari	*	9.194
maart	*	8.971

* - cijfer nog niet beschikbaar

Bron: CBS - Maandstatistiek voor de buitenlandse handel

lende verklaringen en oorzaken zijn hiervoor aan te wijzen. Deze kunnen echter vaak onvoldoende worden onderbouwd omdat gegevens ontbreken. Bovendien is het moeilijk verbanden te leggen tussen de verschillende ontwikkelingen enerzijds en het houtverbruik anderzijds. In het eerder genoemde prognosemodel, dat door de Stichting Bos en Hout in samenwerking met het Bouwcentrum is ontworpen, is getracht voor de bouwnijverheid dergelijke verbanden te leggen. Belangrijk voordeel van deze benadering is niet zozeer het feit dat hiermee prognoses voor het houtverbruik kunnen worden opgesteld, maar dat de belangrijkste factoren die het houtverbruik bepalen zichtbaar worden. Hierdoor kan veel duidelijker worden aangegeven waar de oorzaken van een daling of een stijging van het houtverbruik moeten worden gezocht. Het bedrijfsleven krijgt daarmee de mogelijkheid om veel doelmatiger dan voorheen op deze ontwikkelingen in te spelen.

Het houtverbruik in de bouw kan aan de hand van een drietal kengetallen worden berekend. Het eerste kengetal heeft betrekking op het bouwvolume, uitgedrukt in produktiewaarde of aantal woningen. Het is een maatstaf voor de omvang van de bouwproductie in een jaar. Het tweede kengetal kan worden omschreven als het materiaalverbruik per eenheid gebouw. Het derde kengetal tenslotte geeft het marktaandeel van een bepaald soort materiaal aan. Zijn deze drie kengetallen bekend dan kan hieruit in principe het absolute houtverbruik per houtsoort worden berekend. Op deze kengetallen zal in het kort worden ingegaan.

Het bouwvolume heeft zich, volgens het recent door het Ministerie van VROM uitgebracht rapport „Kwartaalbericht Bouwnijverheid”, in 1985 niet gunstig ontwikkeld. Volgens dit Ministerie is in 1985 ten opzichte van 1984:

- de woningbouwproductie met 11,7% gedaald;
- de omzet in de utiliteitsbouw met 5,6% teruggelopen;
- de omzet in de herstel- en vernieuwbouw met 7,4% gestegen.

Opgemerkt moet worden dat de scherpe daling van de woningbouwproductie gedeeltelijk het gevolg is geweest van de strenge winter van 1985.

Volgens het Ministerie van VROM is de trend tot het bouwen van goedkopere woningen nog niet gestabiliseerd. Dit kan een indicatie zijn dat het materiaalverbruik per eenheid woning verder is gedaald en/of dat de inhoud van de gemiddelde woning kleiner is geworden. Deze ontwikkeling doet zich sinds het begin van de tachtiger jaren voor en is nog steeds niet tot staan gekomen. Wel is de mate van daling sterk teruggelopen. Tussen 1979 en 1982 leidde dit tot een aanzienlijke vermindering van het gemiddelde verbruik van gezaagd meranti met maar liefst 18% per woning. Deze negatieve ontwikkeling werd in 1985 niet, zoals in de voorgaande jaren, gecompenseerd door de bouw van relatief veel woningen. Tussen 1979 en 1984 werden er nog gemiddeld 111.000 woningen gebouwd; in 1985 slechts 98.300.

Voor de utiliteitsbouw en het onderhoud zijn geen directe aanwijzingen aanwezig die wijzen op een dalend materiaalverbruik per eenheid gebouw.

De markt van meranti in de bouwnijverheid is beperkt tot die produkten waarbij duurzaamheid, esthetische

waarde en verwerkbaarheid van belang zijn. De relatief hoge prijs in verhouding tot andere houtsoorten of materialen belemmert een algemene toepassing van dit hout. Meranti heeft met name een groot marktaandeel in kozijnen en ramen voor buitentoepassingen. Andere belangrijke produkten zijn trappen, deuren, dakkapellen en afwerklijsten.

Beschouwen we de hierboven genoemde factoren nader dan zijn in de praktijk een aantal ontwikkelingen waar te nemen die, naast eventuele prijsveranderingen, de ontwikkeling van de marktaandelen kunnen beïnvloeden.

In toenemende mate wordt meranti, dat aan grote klimaatwisselingen bloot staat zoals bij kozijnen, met dekkende verfsystemen afgewerkt. Met name woningbouwcoöperaties gaan hier steeds meer toe over. Dit heeft tot gevolg dat het voordeel van lagere onderhoudskosten, bij het toepassen van duurzaam hout, teniet wordt gedaan. Bovendien blijkt de esthetische waarde van het hout, door het aanbrengen van een dekkende verflaag, dan ook geen voordeel meer te bieden. Tenslotte moet in dit verband worden gewezen op het feit dat eventuele klachten op termijn kunnen leiden tot het vervangen van hout door andere materialen. Kunststof vormt daarbij voor meranti de grootste bedreiging. De opkomst van het stalen en aluminium binnendeurkozijn in de zeventiger jaren zou hierbij als voorbeeld kunnen dienen. Het houten binnendeurkozijn zag haar marktaandeel in een aantal jaren totaal in elkaar storten.

De geschetste ontwikkelingen van de drie kengetallen zijn vervolgens gebruikt om het verbruik van meranti door de bouwnijverheid te becijferen. Daarbij is gebruik gemaakt van het prognosemodel. Het totale verbruik van meranti door de bouwnijverheid blijkt in 1985 ten opzichte van 1984 licht te zijn gedaald en heeft daarmee sinds 1979 een dieptepunt bereikt. Bij deze becijferingen is er van uitgegaan dat meranti sinds 1982 geen marktaandeel heeft gewonnen danwel verloren en dat ook het materiaalverbruik sinds 1982 geen al te grote veranderingen heeft ondergaan. In figuur 2 wordt voor de jaren 1979 tot en met 1985 een beeld gegeven van de ontwikkelingen in het verbruik van meranti door de bouwnijverheid, opgesplitst naar drie bouwsectoren: woningbouw, utiliteitsbouw en onderhoud. Voor het jaar 1986 is een prognose opgenomen die nog zal worden toegelicht.

De Doe-Het-Zelf markt

Op de Doe-Het-Zelf markt neemt gezaagd meranti nog een bescheiden positie in. Concrete gegevens hierover ontbreken maar het zichtbare feit dat de schapruimten van de doorsnee bouwmarkt slechts voor een klein gedeelte met gezaagd meranti zijn gevuld, kan deze veronderstelling ondersteunen. Voor het geprofileerde hout en voor de houtprodukten ligt de positie beter. Daar lijkt sprake te zijn van een toename. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het geprofileerde kozijn- en lijsthout. Omdat exacte gegevens hieromtrent ontbreken moet de afzet op de Doe-Het-Zelf

markt helaas verder buiten beschouwingen worden gelaten.

Verwachting voor 1986

Na de negatieve ontwikkelingen van de afgelopen jaren kan er, op grond van de door het Economische Instituut voor de Bouwnijverheid opgestelde prognoses betreffende de bouwnijverheid en de algemene economische opleving, reden zijn tot enig optimisme. Volgens het EIB zal de woningbouwproductie in 1986 t.o.v. 1985 met 3,1% stijgen. De produkties van de herstel- en vernieuwbouw en de utiliteitsbouw zullen in 1986 t.o.v. het voorgaande jaar met respectievelijk 16% en 15,6% stijgen. Worden deze gegevens gebruikt om met behulp van het prognosemodel de mogelijke consequenties voor het houtverbruik te berekenen dan blijkt het totale verbruik van meranti in de bouwnijverheid uit te komen op circa 250.000 m³. Dit komt overeen met het verbruik in 1981, ruim 10% boven het verbruik in 1985.

Ook hier moet weer worden opgemerkt dat het model nog gedeeltelijk is gevoed met gegevens uit de Kwantitatieve Materiaal Documentatie van 1982. Deze kunnen inmiddels enigszins zijn verouderd. Gezien de eerder omschreven consequenties, die ontwikkelingen kunnen hebben voor het houtverbruik, is het van groot belang om over een actuele materiaal documentatie voor de bouwnijverheid te kunnen beschikken. Het is dan ook te hopen dat de nieuwe Kwalitatieve Materiaal Documentatie, die op dit moment in een geprivatiseerde vorm onder de naam DATAMAT door het Bouwcentrum wordt opgebouwd, snel ter beschikking komt.

De grote vraag in dit verband blijft natuurlijk of het houtvak dit jaar voldoende kan profiteren van de verbeterde bouwvooruitzichten en de algemene opleving van de economie. Kunnen zij hun marktaandelen vasthouden of zelfs verbeteren, of verliezen zij wederom terrein door ander materiaalgebruik? Deze laatste ontwikkeling zal sterk bepalend zijn voor het uiteindelijke resultaat. De vooruitzichten lijken gunstig te zijn, de kansen moeten echter worden aangegrepen. Uit de hier gepresenteerde cijfers blijkt voorts dat er sprake zal zijn van enige verschuivingen. De afzet van meranti zal in de toekomst meer moeten worden gericht op de sectoren utiliteits-, herstel- en vernieuwbouw en minder op de woningbouw. Ook in de verdere toekomst lijkt zich wat de woningbouw betreft geen herstel af te tekenen. Integendeel, er wordt reeds gesproken over een halvering van het huidige woningbouwprogramma in het komende decennium. Dit zal ongetwijfeld gevolgen hebben voor de gehele bedrijfskolom hout, voorzover bij de bouw betrokken: die zal zich wellicht moeten heroriënteren.

De export, tot slot, heeft een sterke groei doorgemaakt. In hoeverre dit een structurele zaak is of dat er sprake is van tijdelijke onevenwichtigheden in de aanvoermogelijkheden van landen als de Bondsrepubliek, het Verenigd Koninkrijk en België zal moeten blijken. De Nederlandse handel heeft er tot nu toe in ieder geval van kunnen profiteren.